

ข้อสรุป และอภิปรายผล

ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับแหล่งสะสมและวิวัฒนาการการจัดค่าเงินงานภาพในต่างประเทศและในประเทศไทย จากหนังสือ วารสาร สิ่งพิมพ์อื่น ๆ และจากการสัมภาษณ์ปรากฏผลสรุปได้ดังนี้

ในประเทศสหรัฐอเมริกา หอจดหมายเหตุ พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์และห้องสมุดเป็นสถาบันจัดค่าเงินงานเพื่อใช้ประโยชน์จากภาพ ในบรรดาห้องสมุดประเภทต่าง ๆ ห้องสมุดประชาชนเคนเวอร์ มลรัฐโคโลราโด เป็นห้องสมุดที่ริเริ่มการจัดค่าเงินงานภาพเป็นแห่งแรก คือเมื่อ ค.ศ. 1889 (พ.ศ. 2432) โดยมี จอห์น คัทตัน คานาบบรรณารักษ์ในขณะนั้นเป็นผู้นำสำคัญ ต่อมาห้องสมุดประเภทต่าง ๆ ได้ให้ความสนใจและมีการจัดค่าเงินงานเพื่อใช้ประโยชน์จากภาพกันอย่างแพร่หลาย

ในประเทศอื่น หอจดหมายเหตุ หอสมุดแห่งชาติ พิพิธภัณฑ์และห้องสมุดเป็น - สถาบันสำคัญที่เป็นแหล่งสะสมและค่าเงินงานภาพเช่นกัน เช่น หอจดหมายเหตุแห่งแคนาดา หอจดหมายเหตุแห่งฟินแลนด์ หอสมุดแห่งชาติออสเตรเลีย หอจดหมายเหตุศรีลังกา แต่วิธีการจัดค่าเงินงานภาพไม่กว้างขวางเท่าที่ดำเนินการในประเทศสหรัฐอเมริกา

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจโดยส่งแบบสอบถามเพื่อศึกษาสภาพและความคิดเห็นของห้องสมุดทุกประเภททั้งต่างประเทศและในประเทศไทย เกี่ยวกับการจัดค่าเงินงานเพื่อใช้ประโยชน์จากภาพ โดยศึกษาวิธีค่าเงินงานภาพในด้านการจัดหา ลงทะเบียน จัดทำบัตรรายการ จักเก็บและให้บริการ ปรากฏผลสรุปได้ดังนี้

ผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปในการค่าเงินงานภาพ
 - 1.1 ความสนใจในการค่าเงินงานภาพ ห้องสมุดส่วนใหญ่จะจัดค่าเงิน

งานภาพคิดเป็นร้อยละ 76.00 ของห้องสมุดทุกประเภท และมีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่ไม่คิดจะจัดดำเนินงานภาพเลยคือร้อยละ 9.50 ในปัจจุบันมีห้องสมุดเพียงส่วนน้อยคือร้อยละ 14.50 เท่านั้นที่ได้ดำเนินงานภาพอยู่แล้วในห้องสมุด

ในประเทศไทยแนวความคิดในการดำเนินงานภาพอยู่ในระยะเวลาใกล้เคียงกันกับที่ประเทศสหรัฐอเมริกาได้เริ่มดำเนินงานภาพในห้องสมุดและสถาบันต่าง ๆ กล่าวคือ ใน พ.ศ. 2456 สมเด็จพระบรมราชาธิบดีจักรพรรดิราชานุภาพ เมื่อครั้งทรงทำงานในหอพระสมุดวชิรญาณ ได้ทรงรวบรวมสะสมภาพประเภทต่าง ๆ จนมากพอที่จะจัดตั้งแผนกการรูปขึ้นอีกแผนกหนึ่งในหอพระสมุด เมื่อ พ.ศ. 2461 และทรงมีพระดำริที่จะจัดตั้ง - หอรูปโดยเฉพาะแต่ไม่มีโอกาสได้ทำ เมื่อหอพระสมุดวชิรญาณกลายเป็นส่วนหนึ่งของหอสมุดแห่งชาติในปัจจุบัน ภาพต่าง ๆ รวมทั้งเนกาตีฟที่จัดเก็บไว้ในหอพระสมุดวชิรญาณก็ยังคงจัดเก็บอยู่ที่เดิม ซึ่งปัจจุบันเป็นพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ

การดำเนินงานภาพในประเทศไทยในขณะนี้จึงเป็นเพียงงานเริ่มต้นของสถาบันและห้องสมุดประเภทต่าง ๆ เช่น พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ หอสมุดแห่งชาติ และห้องสมุดอื่นๆ ในจำนวนสถาบันที่จัดดำเนินงานภาพปรากฏว่าหอจดหมายเหตุแห่งชาตินับเป็นสถาบันสำคัญแห่งเดียวที่มีการดำเนินงานภาพอย่างกว้างขวางเช่นเดียวกับการจัดดำเนินงานภายในต่างประเทศ

1.2 ปีที่เริ่มดำเนินงาน ห้องสมุดส่วนใหญ่ร้อยละ 26.79 จัดตั้งในระหว่าง พ.ศ. 2490 - 2500 มีเพียงส่วนน้อยร้อยละ 11.31 จัดตั้งห้องสมุดก่อน พ.ศ. 2490 ร้อยละ 66.66 เริ่มดำเนินงานภาพตั้งแต่ พ.ศ. 2511 มีเพียงส่วนน้อยร้อยละ 4.17 เริ่มดำเนินงานภาพก่อน พ.ศ. 2490 และห้องสมุดที่ยังไม่ได้ดำเนินงานภาพส่วนใหญ่ร้อยละ 61.68 คิดที่จะดำเนินงานภาพใน พ.ศ. 2520 มีเพียงส่วนน้อยร้อยละ 1.87 คิดที่จะดำเนินงานภายใน พ.ศ. 2525

1.3 งบประมาณ ห้องสมุดส่วนใหญ่ได้รับเงินงบประมาณในการดำเนินงานห้องสมุดประมาณ 10,000 บาท - 20,000 บาทต่อปี ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 30.59 ของห้องสมุดทุกประเภท และมีเพียงส่วนน้อยที่ได้รับงบประมาณในการดำเนินงานห้อง

สมุคน้อยกว่า 1,000 บาทต่อปี คือมีเพียงร้อยละ 1.76 ของห้องสมุดทุกประเภท ไม่มีห้องสมุดประเภทไหนเลยที่ได้รับเงินงบประมาณโดยเฉพาะในการจัดดำเนินงานภาพ

1.4 บุคลากร: ห้องสมุดส่วนใหญ่ใช้เจ้าหน้าที่ดำเนินงานห้องสมุด 1 - 3 คน หรือร้อยละ 71.35 ของจำนวนห้องสมุดทั้งหมด มีเพียงส่วนน้อยที่มีเจ้าหน้าที่ดำเนินงานห้องสมุด 7 - 9 คน เพียงร้อยละ 2.34 ห้องสมุดที่ดำเนินงานภาพส่วนใหญ่มีเจ้าหน้าที่ดำเนินงานเพียง 1 คน คิดเป็นร้อยละ 70.59 มีเพียงส่วนน้อยที่มีเจ้าหน้าที่ดำเนินงานมากกว่า 3 คน คิดเป็นร้อยละ 11.76 ส่วนห้องสมุดที่ยังไม่ได้ดำเนินงานภาพส่วนใหญ่คาดว่าจะใช้เจ้าหน้าที่ในการดำเนินงาน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 58.87 มีเพียงส่วนน้อยที่คาดว่าจะใช้เจ้าหน้าที่มากกว่า 3 คน ซึ่งมีเพียงร้อยละ 11.22 เท่านั้น

1.5 คุณวุฒิของเจ้าหน้าที่ ห้องสมุดที่ดำเนินงานภาพส่วนใหญ่มีเจ้าหน้าที่ซึ่งได้รับวุฒิ บัณฑิต ภาชอภรวิชาวรรณารักษศาสตร์จากสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย คิดเป็นร้อยละ 29.03 ส่วนห้องสมุดทุกประเภทที่ยังไม่ได้ดำเนินงานภาพส่วนใหญ่คาดว่าจะใช้เจ้าหน้าที่ซึ่งมีคุณวุฒิประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูงทางบรรณารักษศาสตร์ในการดำเนินงานภาพ คิดเป็นร้อยละ 28.81

1.6 ประเภทของภาพในห้องสมุด ห้องสมุดทุกประเภทที่ดำเนินงานภาพส่วนใหญ่จัดเก็บภาพลงในห้องสมุด คิดเป็นร้อยละ 22.23 มีเพียงส่วนน้อยร้อยละ 1.01 เก็บเนกาตีฟ ส่วนห้องสมุดทุกประเภทที่ยังไม่ได้ดำเนินงานภาพแสดงความคิดเห็นว่าควรจัดเก็บภาพถ่ายอยู่ในระดับมาก และแสดงความคิดเห็นว่าควรจัดเก็บใบปลิวและเนกาตีฟอยู่ในระดับน้อย

2. การจัดหาและลงทะเบียนภาพ

2.1 วิธีจัดหา ห้องสมุดทุกประเภทที่ดำเนินงานภาพส่วนใหญ่จัดหาภาพโดยการตัดเก็บภาพจากสิ่งพิมพ์ คิดเป็นร้อยละ 31.09 มีเพียงส่วนน้อยคิดเป็นร้อยละ 4.05 ที่จัดหาภาพโดยการแลกเปลี่ยน ส่วนห้องสมุดทุกประเภทที่ยังไม่ได้ดำเนินงานภาพแสดงความคิดเห็นอยู่ในระดับมากกว่าควรจัดหาภาพโดยการขอ บริจาค และตัดเก็บจากสิ่งพิมพ์

2.2 การลงทะเบียน ห้องสมุดทุกประเภทที่ดำเนินงานภาพส่วนน้อยยังไม่มีการลงทะเบียนภาพ คิดเป็นร้อยละ 18.31

2.3 ปัญหาในการจัดหาและลงทะเบียน ห้องสมุดทุกประเภทที่ดำเนินงานภาพประสบปัญหาในการจัดหาและลงทะเบียนภาพอยู่ในระดับปานกลาง

3. การจัดหมู่และทำบัตรรายการภาพ

3.1 การจัดทำบัตรรายการ ห้องสมุดทุกประเภทที่ดำเนินงานภาพส่วนใหญ่ยังไม่มีการจัดทำบัตรรายการ คิดเป็นร้อยละ 72.41 มีเพียงส่วนน้อยที่จัดทำบัตรรายการ คิดเป็นร้อยละ 27.59

3.2 คู่มือในการทำบัตรรายการ ห้องสมุดทุกประเภทที่ดำเนินงานภาพส่วนใหญ่ใช้หนังสือคู่มือหลักเกณฑ์การทำบัตรรายการหนังสือภาษาไทยฉบับสมบูรณ์และตัวอย่างบัตรของ สหุสิทธิ์ อำนวยวงศ์ เป็นคู่มือในการทำบัตรรายการ คิดเป็นร้อยละ 55.55 มีเพียงส่วนน้อยคิดเป็นร้อยละ 44.45 ที่ใช้คู่มืออื่นใช้เอง ส่วนห้องสมุดทุกประเภทที่ยังไม่ได้ดำเนินงานภาพแสดงความคิดเห็นว่า ควรใช้หนังสือหลักเกณฑ์การทำบัตรรายการหนังสือภาษาไทยฉบับสมบูรณ์ และตัวอย่างบัตรเป็นคู่มือในการทำบัตรรายการอยู่ในระดับมาก

3.3 ระบบจัดหมู่ ห้องสมุดทุกประเภทที่ดำเนินงานภาพส่วนใหญ่ใช้ระบบทศนิยมของควิวในการให้เลขหมู่ภาพ คิดเป็นร้อยละ 58.33 มีเพียงส่วนน้อยร้อยละ 8.34 ที่ใช้เลขหมู่ภาพอื่นใช้เองโดยเฉพาะ ส่วนห้องสมุดทุกประเภทที่ยังไม่ได้ดำเนินงานภาพแสดงความคิดเห็นอยู่ในระดับมากกว่าควรใช้ระบบทศนิยมของควิว และแสดงความคิดเห็นว่าควรใช้ระบบรัฐสภาอเมริกันในการให้เลขหมู่ภาพอยู่ในระดับน้อย

3.4 คู่มือในการให้หัวเรื่อง ห้องสมุดทุกประเภทที่ดำเนินงานภาพส่วนใหญ่ใช้หนังสือหัวเรื่องภาษาไทยของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยเป็นคู่มือในการให้หัวเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 45.16 มีเพียงส่วนน้อยคิดเป็นร้อยละ 3.23 จำนวนเท่ากันที่ใช้หนังสือ Library of Congress Subject Headings และ Picture Collection Subject Headings เป็นคู่มือในการให้หัวเรื่อง ส่วนห้องสมุดทุก

ประเภทที่ยังไม่ได้ดำเนินงานภาพ แสดงความคิดเห็นว่าควรใช้หนังสือหัวเรื่องภาษาไทยของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย เป็นคู่มือในการให้หัวเรื่องภาพอยู่ในระดับมาก

3.5 การจัดเรียงบัตรรายการ ห้องสมุดทุกประเภทที่ดำเนินงานภาพส่วนใหญ่ จัดเรียงบัตรรายการไว้ต่างหากในตู้บัตรรายการภาพ คิดเป็นร้อยละ 50.00 มีเพียงส่วนน้อยคิดเป็นร้อยละ 10.00 จัดเรียงบัตรรายการทั้ง 2 วิธี คือรวมกับบัตรรายการหนังสือและจัดเรียงไว้ในตู้บัตรรายการภาพ ส่วนห้องสมุดทุกประเภทที่ยังไม่ได้ดำเนินงานภาพ แสดงความคิดเห็นว่าควรจัดเรียงบัตรรายการไว้ต่างหากในตู้บัตรรายการภาพ อยู่ในระดับมาก

3.6 ปัญหาในการจัดหมู่และทำบัตรรายการภาพ ห้องสมุดทุกประเภทที่ดำเนินงานภาพส่วนใหญ่ ประสบปัญหาในการจัดหมู่และทำบัตรรายการภาพอยู่ในระดับปานกลาง

4. การจัดเก็บและบำรุงรักษาภาพ

4.1 สถานที่เก็บ ห้องสมุดทุกประเภทที่ดำเนินงานภาพส่วนใหญ่ไม่มีสถานที่เก็บภาพเป็นเอกเทศ คิดเป็นร้อยละ 73.68 มีเพียงส่วนน้อยคิดเป็นร้อยละ 4.76 ที่มีการควบคุมอุณหภูมิของสถานที่เก็บ ส่วนห้องสมุดทุกประเภทที่ยังไม่ได้ดำเนินงานภาพ แสดงความคิดเห็นอยู่ในระดับมากกว่าสถานที่เก็บควรเป็นห้อง เอกเทศโดยเฉพาะ

4.2 วิธีเก็บ ห้องสมุดทุกประเภทที่ดำเนินงานภาพส่วนใหญ่จัดเก็บภาพตามหัวเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 33.33 มีเพียงส่วนน้อยคิดเป็นร้อยละ 4.17 จำนวนเท่ากัน จัดเก็บภาพตามเลขทะเบียนและเลขหมู่ภาพ ส่วนห้องสมุดทุกประเภทที่ยังไม่ได้ดำเนินงานภาพแสดงความคิดเห็นอยู่ในระดับมากกว่าควรจัดเก็บภาพตามหัวเรื่อง

4.3 วัสดุ อุปกรณ์ ครุภัณฑ์ที่ใช้เก็บ ห้องสมุดทุกประเภทที่ดำเนินงานภาพส่วนใหญ่ใช้เพิ่มสำหรับเก็บภาพคิดเป็นร้อยละ 21.81 มีเพียงส่วนน้อยคิดเป็นร้อยละ 3.64 ใช้ชั้นเหล็กสำหรับเก็บภาพ ส่วนห้องสมุดทุกประเภทที่ยังไม่ได้ดำเนินงานภาพแสดงความคิดเห็นว่าควรใช้ตู้เอกสารขนาดมาตรฐาน 4 ลิ้นชัก สำหรับเก็บภาพอยู่ในระดับมาก

4.4 วิธีจัดเก็บเนกาทีฟ ห้องสมุดทุกประเภทที่ดำเนินงานภาพ จัดเก็บเนกาทีฟโดยแยกเก็บต่างหากและโดยวิธีอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 50.00 เท่ากัน

4.5 สาเหตุที่ภาพชำรุด ห้องสมุดทุกประเภทที่ดำเนินงานภาพส่วนใหญ่พบว่าภาพชำรุดเสียหาย เกิดจากการขาดความระมัดระวังในการใช้ คิดเป็นร้อยละ 37.50 มีเพียงส่วนน้อยคิดเป็นร้อยละ 4.17 พบว่าภาพชำรุดเสียหายเกิดจากสารเคมี ส่วนห้องสมุดทุกประเภทที่ยังไม่ได้ดำเนินงานภาพแสดงความคิดเห็นว่า แผลงและสัตว์ และการขาดความระมัดระวังในการใช้ภาพเป็นสาเหตุที่ทำให้ภาพชำรุดเสียหายอยู่ในระดับมาก

4.6 การดำเนินการเมื่อภาพชำรุด ห้องสมุดทุกประเภทที่ดำเนินงานภาพส่วนใหญ่ ซ่อมแซมภาพที่ชำรุดเสียหายคิดเป็นร้อยละ 47.36 มีเพียงส่วนน้อยคิดเป็นร้อยละ 5.26 เท่ากันจัดการเก็บภาพแยกไว้ต่างหาก ทำสำเนาใหม่ และดำเนินการวิธีอื่น ๆ

4.7 ปัญหาในการจัดเก็บและบำรุงรักษาภาพ ห้องสมุดทุกประเภทที่ดำเนินงานภาพประสบปัญหาการจัดเก็บและบำรุงรักษาภาพอยู่ในระดับปานกลาง

5. การบริการภาพ

5.1 การให้บริการจากภาพ ห้องสมุดทุกประเภทที่ดำเนินงานภาพส่วนใหญ่ให้บริการภาพเพื่อเป็นอุปกรณ์การศึกษา คิดเป็นร้อยละ 46.93 มีเพียงส่วนน้อยคิดเป็นร้อยละ 8.16 ให้บริการภาพเพื่อเป็นภาพประกอบในการจัดพิมพ์หนังสือ ส่วนห้องสมุดทุกประเภทที่ยังไม่ได้ดำเนินงานภาพต้องการให้บริการเพื่อเป็นอุปกรณ์การศึกษา เพื่อการค้นคว้าและวิจัย และเพื่อการสนทนาและการพักผ่อนอยู่ในระดับมาก

5.2 การอนุญาตให้ผู้ใช้ห้องสมุดค้นหาภาพด้วยตนเอง ห้องสมุดทุกประเภทที่ดำเนินงานภาพส่วนใหญ่ ไม่อนุญาตให้ผู้ใช้ภาพค้นหาภาพด้วยตนเอง คิดเป็นร้อยละ 36.36 แต่อนุญาตให้ผู้ใช้ห้องสมุดค้นหาภาพทั้งหมดและภาพบางประเภทด้วยตนเอง คิดเป็นร้อยละ 31.82 จำนวนเท่ากัน ส่วนห้องสมุดทุกประเภทที่ยังไม่ได้ดำเนินงานภาพแสดงความต้องการให้เจ้าหน้าที่ของห้องสมุดเป็นผู้ให้บริการภาพอยู่ในระดับมาก

5.3 ประเภทของการให้บริการ ห้องสมุดทุกประเภทที่ดำเนินงานภาพส่วนใหญ่ให้บริการยืมภาพออกนอกห้องสมุด คิดเป็นร้อยละ 23.08 มีเพียงส่วนน้อยร้อยละ

1.54 ให้บริการภาพในร้านอื่น ๆ ส่วนห้องสมุดทุกประเภทที่ยังไม่ได้ดำเนินงานภาพแสดงความต้องการให้บริการตอบคำถามเกี่ยวกับภาพ บริการจัดนิทรรศการ บริการจัดแสดงภาพใหม่ในห้องสมุด และบริการช่วยค้นหาภาพอยู่ในระดับมาก

5.4 ประเภทของภาพที่ผู้ใช้ห้องสมุดต้องการ ผู้ใช้ห้องสมุดทุกประเภทที่ดำเนินงานภาพส่วนใหญ่ ขอใช้บริการภาพถ่าย คิดเป็นร้อยละ 55.17 ไม่มีผู้ใช้ขอใช้แผนสถิติ ใบปลิว และเนกาทีฟลีย์ ส่วนห้องสมุดทุกประเภทที่ยังไม่ได้ดำเนินงานภาพแสดงความต้องการให้ผู้ใช้ห้องสมุดขอใช้บริการภาพถ่าย แผนภาพ แผนภูมิ และแผนสถิติอยู่ในระดับมาก

5.5 ปัญหาในการให้บริการภาพ ห้องสมุดทุกประเภทที่ดำเนินงานภาพส่วนใหญ่ประสบปัญหาในการให้บริการภาพอยู่ในระดับปานกลาง

อภิปรายผล

จากการศึกษาและค้นคว้า ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการดำเนินงานภาพในประเทศไทยมีวิวัฒนาการที่คล้ายคลึงกับในประเทศสหรัฐอเมริกา แคนาดา และประเทศอื่น ๆ ในยุโรปและเอเชีย กล่าวคือ หอจดหมายเหตุ พิพิธภัณฑ์ หอศิลปะและห้องสมุดเป็นสถาบันสำคัญที่เป็นแหล่งสะสมและดำเนินงานภาพ สถาบันระดับชาติ อาทิ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ และห้องสมุดแห่งชาติ ในเกือบทุกประเทศมักจะเป็นแหล่งสะสมภาพที่ใหญ่ที่สุดในประเทศของตน และเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบการดำเนินงานภาพที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์หรือทางศิลปะที่เกี่ยวข้องกับอารยธรรม ชีวิตความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียมประเพณีของชนในชาติ ในบรรดาสถาบันดังกล่าว มีแนวโน้มว่าห้องสมุดประเภทต่าง ๆ รวมทั้งสมาคมห้องสมุด เป็นสถาบันที่ให้ความสนใจในการจัดดำเนินงานเพื่อใช้ประโยชน์หรือเพื่อให้บริการมากกว่าสถาบันประเภทอื่นและมีบทบาทสำคัญในการพัฒนางานเทคนิคเกี่ยวกับการจัดดำเนินงานภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการจัดทำบัตรรายการ และการให้บริการภาพ

1. สภาพทั่วไปในการดำเนินงานภาพ

1.1 ความสนใจในการดำเนินงานภาพจากการวิจัยพบว่า ห้องสมุดที่ดำเนินงานภาพอยู่แล้วมีจำนวนร้อยละ 14.50 ส่วนใหญ่เป็นห้องสมุดวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย แสดงว่าการจัดดำเนินงานภาพในประเทศไทย ยังไม่แพร่หลายและกว้างขวาง แต่จากการที่ห้องสมุดที่ยังไม่ได้ดำเนินงานภาพส่วนใหญ่ให้ความสนใจในการดำเนินงานภาพถึงร้อยละ 76.00 และห้องสมุดจำนวนถึงร้อยละ 61.68 จะเริ่มดำเนินงานภาพตั้งแต่ พ.ศ. 2520 เป็นต้นไป แสดงให้เห็นถึงแนวโน้มว่าห้องสมุดประเภทต่าง ๆ กำลังให้ความสนใจในการจัดดำเนินงานภาพเพื่อใช้ประโยชน์อย่างกว้างขวาง ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าสนใจติดตามผลต่อไป

1.2 งบประมาณ จากการสำรวจของ ยอร์ช ชานด์เลอร์ (George - Chandler) ใน พ.ศ. 2513¹ และจากการวิจัยของ สมบูรณ์ ภูหล้า ใน พ.ศ. 2514² ได้พบปัญหาห้องสมุดประชาชนที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ ห้องสมุดประชาชนมีปัญหาทางด้านงบประมาณ อาคาร ครุภัณฑ์ บุคลากร หนังสือและสิ่งพิมพ์ ซึ่งปัจจุบันก็ยังเป็นปัญหาที่รบกวนการแก้ไขจากหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องอยู่ และจากการวิจัยของ พูลสุข ศรีภิรมย์ ใน พ.ศ. 2516³ ได้พบปัญหาห้องสมุดวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยในค่านางบประมาณว่าห้องสมุดวิทยาลัย

¹George Chandler, Libraries in the East (London: Seminar Press, 1971).

²สมบูรณ์ ภูหล้า, "ปัญหาห้องสมุดประชาชนในประเทศไทย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2515) (อัครสาเนา)

³พูลสุข ศรีภิรมย์, "การจัดหาหนังสือของห้องสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศไทย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516) (อัครสาเนา)

และมหาวิทยาลัยได้รับเงินงบประมาณไม่เพียงพอที่จะซื้อหนังสือได้ตามความต้องการของผู้ใช้ห้องสมุด การขาดแคลนงบประมาณดังกล่าวทำให้สภาพการดำเนินงานเพื่อใช้ประโยชน์จากภาพไมก์วอร์หน้าเท่าที่ควร เพราะบรรณารักษ์จะต้องแก้ไขปัญหาล่วงก่อน จึงจะหันมาสนใจในการดำเนินงานภาพ จากการวิจัยพบว่า ห้องสมุดส่วนใหญ่คิดเป็นร้อยละ 30.59 ได้รับเงินงบประมาณระหว่าง 10,000 - 20,000 บาท ต่อปี การได้รับเงินงบประมาณน้อยมีผลกระทบกระเทือนต่อการจัดซื้อหนังสือ วารสาร และอุปกรณ์ต่าง ๆ และกระเทือนต่อการจัดดำเนินงานภาพ เพราะปรากฏว่าจากการวิจัยไม่มีห้องสมุดประเภทไหนเลยที่ได้รับเงินงบประมาณในการจัดดำเนินงานภาพโดยเฉพาะ ห้องสมุดประเภทต่าง ๆ จึงควรได้รับการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชาในการจัดสรรงบประมาณส่วนหนึ่ง สำหรับการจัดดำเนินงานภาพโดยเฉพาะ เพื่อให้การจัดดำเนินงานภาพจะได้ดำเนินการต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ปัญหาการขาดแคลนงบประมาณในการดำเนินงานห้องสมุดนั้น หน่วยราชการบางแห่งได้พยายามดำเนินการแก้ไข เช่น การของบประมาณเพิ่ม ดังเช่น การของบประมาณในการดำเนินงานห้องสมุดประชาชนของ กองการศึกษามัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ทางรัฐบาลได้เพิ่มงบประมาณมากขึ้นทุกปีแต่ก็ยังไม่พอกต่อการปรับปรุงกิจการให้กว้างขวาง นอกจากบริหารงานเก่าให้คงสภาพเดิมและดีกว่าก่อนเพียงเล็กน้อย⁴ และหน่วยงานอื่น ๆ เช่น แผนกวิชาโสตทัศนศึกษาในวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหรือโรงเรียนสามารถให้ความช่วยเหลือแก่ห้องสมุดในสังกัดได้ กล่าวคือ แผนกวิชาโสตทัศนศึกษาซึ่งมีหน้าที่จัดทำภาพเพื่อประกอบการเรียนการสอน อาจนำภาพมาจัดเก็บไว้ในห้องสมุดเพื่อให้บริการ⁵ หรือถ้าไม่จัดเก็บไว้ในห้องสมุดก็อาจแจ้งให้ผู้ใช้ห้องสมุดติดต่อขอใช้ภาพจาก

⁴ สัมภาษณ์ นายโกวิท วรพิพัฒน์ รองอธิบดีกรมวิชาการ (ผู้อำนวยการกองการศึกษามัธยมศึกษา ในขณะให้สัมภาษณ์) กระทรวงศึกษาธิการ วันที่ 15 กรกฎาคม 2519.

⁵ สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญศาสตราจารย์ เป็รื่อง กุมุท หัวหน้าแผนกวิชาโสตทัศนศึกษา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร วันที่ 13 ธันวาคม 2519.

แผนกโสตทัศนศึกษาโดยตรง⁶ วิธีการดังกล่าวจะช่วยประหยัดงบประมาณได้มาก เมื่อมีการใช้ประโยชน์จากภาพบางแพรวหลาย ก็อาจได้รับการสนับสนุนจัดสรรงบประมาณเพื่อกรดำเนินการงานภาพโดยเฉพาะต่อไป

1.3 บุคลากร จากการวิจัยปรากฏว่าห้องสมุดที่ดำเนินการงานภาพส่วนใหญ่ร้อยละ 29.03 มีบรรณารักษ์ซึ่งได้รับประกาศนียบัตรการอบรมวิชาบรรณารักษศาสตร์จากสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย ส่วนห้องสมุดที่ยังไม่ได้ดำเนินการงานภาพส่วนใหญ่ร้อยละ 28.81 แสดงความคิดเห็นว่า บรรณารักษ์ที่ดำเนินการงานภาพควรมีคุณวุฒิประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง (บรรณารักษศาสตร์) ความคิดเห็นของบรรณารักษ์ที่ยังไม่ได้ดำเนินการงานภาพสอดคล้องกับแนวความคิดของห้องสมุดในต่างประเทศที่ต้องการบรรณารักษ์ซึ่งมีคุณวุฒิอย่างต่ำปริญญาตรี สำหรับบรรณารักษ์ภาพในต่างประเทศนั้นพื้นความรู้ปริญญาตรีเพียงพออย่างเดียวอาจจะไม่พอเพียง นอกจากความรู้ทางด้านศิลปศาสตร์แล้วพื้นความรู้ทางสาขาวิชาอื่น ๆ เช่น การเมือง วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ตลอดจนความรู้ในด้านประวัติศาสตร์ภาพก็จะเป็นสิ่งประกอบที่จำเป็นด้วย⁷ จะเห็นได้ว่าคุณสมบัติของบรรณารักษ์ภาพในห้องสมุดทุกประเภทในประเทศไทยในปัจจุบัน ห่างไกลกับคุณสมบัติของบรรณารักษ์ภาพในต่างประเทศอยู่มาก

1.4 ประเภทของภาพในห้องสมุด จากการวิจัยปรากฏว่าห้องสมุดที่

⁶สัมภาษณ์ นายเล็กกุล อุปรักัน หัวหน้าแผนกวิชาโสตทัศนศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง วันที่ 9 ธันวาคม 2519.

⁷Renata V. Shaw, "Picture Searching: I Techniques" Special Libraries, LXII (December, 1971), 524

ดำเนินงานภาพส่วนใหญ่ ร้อยละ 22.23 จัดเก็บภาพถ่ายไว้ในห้องสมุด รองลงมาจัดเก็บ
แผนภาพ แผนภูมิ และภาพศิลปะจำลองแบบ ส่วนห้องสมุดที่ยังไม่ได้ดำเนินงานภาพแสดง
ความต้องการจัดเก็บภาพถ่ายอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกัน แสดงให้เห็นว่าภาพถ่ายมีบทบาท
สำคัญต่อการใช้ประโยชน์ในห้องสมุดมากกว่าภาพประเภทอื่น ๆ

2. การจัดหาและลงทะเบียนภาพ

2.1 วิธีจัดหา จากการวิจัยปรากฏว่าห้องสมุดที่ดำเนินงานภาพส่วนใหญ่
ร้อยละ 31.09 จัดหาภาพโดยการตัดเก็บจากสิ่งพิมพ์ และรองลงมาร้อยละ 25.67 จัด
หาโดยการขอ ส่วนห้องสมุดที่ยังไม่ได้ดำเนินงานภาพแสดงความคิดเห็นในการจัดหาภาพ
โดยวิธีการขอ รับบริจาค และตัดเก็บจากสิ่งพิมพ์อยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกัน บรรณารักษ์
ที่ดำเนินงานภาพควรติดต่อขอภาพจากแหล่งต่าง ๆ และจะต้องชวนช่วยในการขอภาพ
โดยไม่หยุดนิ่ง ในบทความซึ่งเขียนโดย เบตตี้ เฮล (Betty Hale) กล่าวว่าบรรณารักษ์
ภาพที่ดีจะต้องไม่อายต่อการขอภาพ ถ้ามีโอกาสขอให้รับคำแนะนำการติดต่อขอทันทีเพราะ
ถ้าไม่รับคำแนะนำขอจะไม่ทราบว่าหาภาพที่ต้องการนั้นได้จากที่ไหนอีก⁸ ส่วนวิธีการ
จัดหาภาพโดยการตัดเก็บจากสิ่งพิมพ์เป็นวิธีการที่สะดวกและประหยัดวิธีหนึ่ง เพราะ -
สามารถตัดภาพจากสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่ห้องสมุดมีอยู่ ดังนั้น หนังสือและวารสารเก่า ๆ ที่
ทางห้องสมุดคัดทิ้งจะเป็นประโยชน์แก่ห้องสมุดทุกประเภทอย่างมาก ห้องสมุดควรพิจารณา
คัดเลือกตัดภาพประกอบต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในหนังสือและวารสาร เพื่อตัดเก็บเป็นกฤตภาค
ภาพสำหรับให้บริการต่อไปได้ แต่ก็เป็นที่น่าเสียดายที่ห้องสมุดประเภทต่าง ๆ ประสบกับ
ปัญหาจำนวนหนังสือและวารสารมีไม่เพียงพอต่อการให้บริการในห้องสมุด ดังปรากฏจาก
การวิจัยว่า ห้องสมุดทุกประเภทส่วนใหญ่ร้อยละ 50.56 ร้อยละ 78.20 และร้อยละ

⁸Betty Hale, "Picture in Your Company Archives," Special Libraries, LVI (GOnuary 1965), 41.

65.02 มีหนังสือประมาณ 1,000 - 5,000 เล่ม บอกรับวารสารประมาณ 1 - 50 ฉบับ และบอกรับหนังสือพิมพ์ 1 - 5 ฉบับ ตามลำดับ ทำให้บรรณารักษ์ไม่สามารถคัดภาพประกอบในหนังสือ วารสาร และหนังสือพิมพ์ที่มีอยู่เพียงจำกัดได้มากนัก

2.2 การลงทะเบียน จากการวิจัยปรากฏว่าห้องสมุดที่ดำเนินงานภาพส่วนใหญ่ ร้อยละ 81.69 มีการลงทะเบียนภาพ แสดงให้เห็นว่าห้องสมุดส่วนใหญ่นิยมลงทะเบียนภาพ แต่เนื่องจากยังไม่มีแบบรายการ การลงทะเบียนภาพมาตรฐานใช้ ห้องสมุดประเภทต่าง ๆ จึงลงทะเบียนภาพในแบบรายการที่คล้ายกับการลงทะเบียนหนังสือ ปรากฏว่าห้องสมุดส่วนใหญ่ ร้อยละ 19.72 ลงรายการชื่อภาพ รองลงมา ร้อยละ 15.49 ลงรายการหมายเลขทะเบียนภาพ มีเพียงส่วนน้อย ร้อยละ 5.63 ลงรายการชื่อผู้ถ่ายหรือผู้วาดภาพ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าห้องสมุดส่วนใหญ่ยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับผู้ถ่ายภาพแต่อย่างใด

3. การจัดหมู่และทำบัตรรายการภาพ

3.1 การจัดทำบัตรรายการ จากการค้นคว้าปรากฏว่าแม้แต่ในห้องสมุดในต่างประเทศที่ดำเนินงานภาพ ก็ประสบปัญหาในการจัดทำบัตรรายการภาพ เพราะยังไม่มีกฎเกณฑ์และมาตรฐานที่แน่นอน ห้องสมุดส่วนใหญ่จึงดัดแปลงบัตรรายการหนังสือมาใช้กับบัตรรายการภาพ อย่างไรก็ตามห้องสมุดในต่างประเทศยังให้ความสนใจในการจัดทำบัตรรายการภาพและบัตรครรชนีภาพเพื่อประโยชน์ในการให้บริการภาพอย่างจริงจัง สำหรับห้องสมุดในประเทศไทยที่ดำเนินงานภาพส่วนใหญ่ยังอยู่ในระยะเริ่มต้นจึงยังไม่ได้จัดทำบัตรรายการภาพดังปรากฏจากการวิจัยว่า ห้องสมุดที่ดำเนินงานภาพส่วนใหญ่ ร้อยละ 79.32 ยังไม่ได้จัดทำบัตรรายการภาพ มีห้องสมุดเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่จัดทำบัตรรายการภาพหรือมีวิธีการอื่น ๆ ในการค้นหาภาพ

ห้องสมุดที่ยังไม่ได้ดำเนินงานภาพแสดงความคิดเห็นว่าควรจัดทำบัตรรายการภาพชนิดต่าง ๆ เช่น บัตรเรื่อง บัตรชื่อเรื่อง บัตรแจ้งหมู่ และบัตรผู้ถ่ายภาพ อยู่ในระดับมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่าบรรณารักษ์ส่วนใหญ่นิยมใช้บัตรรายการ เพื่ออำนวยความสะดวกในการให้บริการภาพมากกว่าการค้นหาภาพโดยวิธีการดูจากบัญชี สมุดทะเบียน

กรรมวิธี หรือจากภาพที่จัดเก็บโดยตรง

เนื่องจากการจัดทำบัตรรายการภาพยังไม่แพร่หลาย บรรณารักษ์ที่
ดำเนินงานภาพส่วนใหญ่ไม่ได้รับการอบรมโดยตรงในการจัดทำบัตรรายการภาพ และยัง
ไม่มีตัวอย่างการจัดทำบัตรรายการภาพที่ดี บรรณารักษ์จึงไม่ทราบถึงความจำเป็นในการ
ลงรายการต่าง ๆ ในบัตรรายการภาพ ดังปรากฏจากการวิจัยว่า ห่องสมุดที่ดำเนินงาน
ภาพส่วนใหญ่ ร้อยละ 22.86 ให้ความสำคัญสำหรับรายการชื่อภาพจำนวนรองลงมาร้อย
ละ 14.29 ให้ความสำคัญสำหรับรายการชื่อชุกของภาพ วันเดือนปีที่ถ่ายหรือวาดเท่ากัน
นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญสำหรับชื่อผู้ถ่ายหรือผู้วาด ขนาดของภาพ และจำนวนภาพ ส่วน
ห่องสมุดที่ยังไม่ได้ดำเนินงานภาพแสดงความคิดเห็นว่า ควรลงรายการ เลขหมู่ภาพ ชื่อ
ภาพ ชื่อชุกของภาพ วันเดือนปีที่ถ่ายหรือวาด และแนวสีบคนอยู่ในระดับมาก ปกติแล้วใน
การลงรายการบัตรภาพ ควรพิจารณาการลงรายการชื่อผู้ถ่ายหรือผู้วาด เป็นรายการหลัก
นอกจากไม่ทราบชื่อผู้ถ่ายหรือผู้วาดจึงพิจารณาขอลงรายการอื่น ๆ ห่องสมุดที่ออกแบบสอบ
ถามอาจประสบปัญหาไม่ทราบชื่อผู้ถ่ายหรือผู้วาด และขาดคู่มือคนหาภาพจึงให้ความสำคัญ
รายการอื่น ๆ แทน

3.2 คู่มือในการจัดทำบัตรรายการ จากการวิจัยปรากฏว่าห่องสมุดที่ดำเนิน
งานภาพส่วนใหญ่ ร้อยละ 55.55 ใช้หนังสือหลักเกณฑ์การทำบัตรรายการหนังสือฉบับ-
สมบูรณ์และตัวอย่างบัตรของ สุธสิลักษณ์ อัมพันวงศ์ เป็นคู่มือในการจัดทำบัตรรายการภาพ
แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าจำนวนห่องสมุดรองลงมา ร้อยละ 44.45 ประสงค์จะคิดแบบบัตร
รายการภาพขึ้นใจเอง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเพื่อความเหมาะสมในการดำเนินงานภาพ
ของตนเอง โดยเฉพาะ ส่วนห่องสมุดที่ยังไม่ได้ดำเนินงานภาพแสดงความคิดเห็นว่าควร
ใช้หนังสือหลักเกณฑ์การทำบัตรรายการหนังสือฉบับสมบูรณ์และตัวอย่างบัตร เป็นคู่มือในการ
จัดทำบัตรรายการภาพอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน จึงสรุปได้ว่า ห่องสมุดทุกประเภทที่ดำเนิน
งานภาพอยู่ในระยะเริ่มต้นอาจใช้หนังสือดังกล่าว เป็นคู่มือในการคิดแปลงทำบัตรรายการ
ภาพ จนกว่าจะมีการเรียบเรียงหรือแปลหนังสือคู่มือการทำบัตรรายการภาพที่ได้มาตร
ฐานเป็นภาษาไทย บรรณารักษ์ที่ตองการศึกษาค้นคว้าหลักเกณฑ์การจัดทำบัตรรายการภาพโดย-

ละเอียดยังได้จากบทที่ 15 ของหนังสือ *Anglo-American Cataloging Rules* ซึ่งว่าด้วยการจัดทำบรรณารายการภาพ และนับว่าเป็นคู่มือสำคัญที่ยึดถือเป็นแบบฉบับในการจัดทำบรรณารายการภาพในปัจจุบัน

3.3 ระบบจัดหมู่ จากการวิจัยพบว่าห้องสมุดที่ดำเนินงานภาพส่วนใหญ่ ร้อยละ 58.33 ยังคงใช้หนังสือระบบจัดหมู่หนังสือของคิวอี้เป็นหลักในการให้เลขหมู่ภาพ และปรากฏว่าจำนวนรองลงมาคือร้อยละ 33.33 คำวิจะจัดเลขหมู่ภาพขึ้นใช้เองโดยเฉพาะ เป็นที่น่าสังเกตว่าห้องสมุดที่ดำเนินงานภาพไม่ใช้หนังสือการจัดหมู่หนังสือของ *รัฐสภาอเมริกัน* เป็นคู่มือในการให้เลขหมู่ภาพเลย ส่วนห้องสมุดที่ยังไม่ได้ดำเนินงานภาพ มีแนวความคิดตรงกันกับห้องสมุดที่ดำเนินงานภาพแล้ว ก็ส่วนใหญ่ควรใช้หนังสือการจัดหมู่หนังสือของคิวอี้อยู่มาก แสดงให้เห็นว่าหนังสือการจัดหมู่หนังสือของคิวอี้ได้รับความนิยมใช้เป็นคู่มือในการให้เลขหมู่ภาพในห้องสมุดเล่มหนึ่ง

3.4 คู่มือในการให้หัวเรื่อง จากการวิจัยปรากฏว่าห้องสมุดที่ดำเนินงานภาพส่วนใหญ่ร้อยละ 45.16 ใช้หนังสือหัวเรื่องภาษาไทยของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย เป็นคู่มือในการให้หัวเรื่องภาพ จำนวนรองลงมาร้อยละ 22.57 คัดหัวเรื่องขึ้นใช้เอง และจำนวนร้อยละ 19.36 ใช้หนังสือ *Sears List of Subject Headings*, ส่วนห้องสมุดที่ยังไม่ได้ดำเนินงานภาพแสดงความคิดเห็นว่าควรใช้หนังสือหัวเรื่องภาษาไทยของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย เป็นคู่มือในการให้หัวเรื่องภาพอยู่มาก เป็นที่น่าสังเกตว่ามีห้องสมุดจำนวนน้อยมากใช้คู่มือให้หัวเรื่องภาพโดยตรง เช่น *Picture Collection: Subject Headings* ซึ่งอาจจะเป็นเพราะว่าหนังสือคู่มือเล่มนี้ไม่เป็นที่รู้จักแพร่หลายในห้องสมุดที่ตอบแบบสอบถาม

3.5 การจัดเรียงบรรณารายการ จากการวิจัยปรากฏว่าห้องสมุดที่ดำเนินงานภาพส่วนใหญ่ ร้อยละ 50.00 จัดเรียงบรรณารายการภาพไว้ต่างหากไม่ปะปนกับบรรณารายการหนังสือ ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดส่วนมากของห้องสมุดที่ยังไม่ได้ดำเนินงานภาพ แสดงให้เห็นว่าห้องสมุดให้ความสำคัญต่อการอำนวยความสะดวกในการให้บริการแก่ผู้ใช้ภาพโดยเฉพาะ

4. การจับเก็บและบำรุงรักษาภาพ

4.1 สถานที่เก็บ จากการศึกษาและค้นคว้าปรากฏว่าห้องสมุดส่วนใหญ่ในต่างประเทศ เช่นห้องสมุดแห่งชาติออสเตรเลีย ห้องสมุดแห่งชาติแคนาดา และห้องสมุดอีกหลายแห่งในประเทศสหรัฐอเมริกา ให้ความสำคัญในการจัดเก็บภาพโดยจัดสถานที่เก็บภาพเป็นเอกเทศ มีครุภัณฑ์ วัสดุ และอุปกรณ์การเก็บภาพที่ทันสมัย ภายในสถานที่เก็บภาพมีการควบคุมอุณหภูมิและความชื้นเพื่อป้องกันภาพชำรุดเสียหาย ในประเทศไทยห้องสมุดส่วนใหญ่ไม่อยู่ในภาวะที่จะปฏิบัติตามได้ ยกเว้นสถาบันขนาดใหญ่ เช่น ห้องสมุดแห่งชาติ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ และห้องสมุดเฉพาะบางแห่งเท่านั้น จากการวิจัยปรากฏว่าห้องสมุดที่ดำเนินงานภาพส่วนใหญ่ ร้อยละ 73.68 ไม่มีห้องเก็บภาพเป็นเอกเทศ และส่วนใหญ่ ร้อยละ 95.24 ไม่มีการควบคุมอุณหภูมิและความชื้นในสถานที่เก็บภาพ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากงบประมาณของห้องสมุดเป็นปัญหาสำคัญ สำหรับห้องสมุดที่ยังไม่ได้ดำเนินงานภาพแสดงความคิดเห็นว่า สถานที่เก็บภาพควรเป็นห้อง เอกเทศอยู่ในระดับมากแสดงว่าบรรณารักษ์มีความรู้เกี่ยวกับความเหมาะสมของสถานที่เก็บภาพ แต่ไม่มีโอกาสจะได้สถานที่เก็บภาพในลักษณะที่ต้องการได้

4.2 วิธีเก็บ จากการศึกษาปรากฏว่าห้องสมุดที่ดำเนินงานภาพส่วนใหญ่ ร้อยละ 33.33 จัดเก็บภาพตามหัวเรื่องของภาพ จำนวนรองลงมาคือร้อยละ 25.00 จัดเก็บภาพตามประเภทและตามขนาดของภาพเท่ากัน ส่วนห้องสมุดที่ยังไม่ได้ดำเนินงานภาพแสดงความคิดเห็นว่าควรจัดเก็บภาพตามหัวเรื่องอยู่ในระดับมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการจัดเก็บภาพตามหัวเรื่องภาพเป็นวิธีที่สะดวกและได้รับความนิยมในห้องสมุดทุกประเภท

4.3 วัสดุ อุปกรณ์ ครุภัณฑ์ที่ใช้เก็บ จากการศึกษาพบว่าห้องสมุดที่ดำเนินงานภาพส่วนใหญ่ ร้อยละ 21.81 ใช้แฟ้มใส่ภาพ รองลงมา ร้อยละ 20.00 ใช้ตู้เอกสาร ขนาดมาตรฐาน 4 ลิ้นชัก นอกนั้นใช้ซอง กลอง และตู้เก็บภาพที่ออกแบบเอง แสดงให้เห็นว่าห้องสมุดที่ดำเนินงานภาพส่วนมากมีความพอใจในการใช้ แฟ้ม และตู้เอกสาร ขนาดมาตรฐาน 4 ลิ้นชักสำหรับจัดเก็บภาพ ห้องสมุดที่ยังไม่ได้ดำเนินงานภาพแสดงความคิดเห็นว่าควรใช้ตู้เอกสารขนาดมาตรฐาน 4 ลิ้นชักในการจัดเก็บภาพเช่นเดียวกัน แนวความ

คิดค้นกล่าวส่วนใหญ่ก็ยังคงถือปฏิบัติกันอยู่ในห้องสมุดที่ดำเนินงานภาพ ทั้งในต่างประเทศ และในประเทศ

4.4 จากการวิจัยปรากฏว่าห้องสมุดที่ดำเนินงานภาพส่วนใหญ่ ร้อยละ 50.00 จัดเก็บเนกาตีฟโดยแยกเก็บต่างหาก และโดยวิธีการอื่น ๆ เท่ากัน ไม่มีห้องสมุดประเภทไหนเลยที่จัดเก็บเนกาตีฟโดยจัดเก็บร่วมกับภาพแต่ละภาพ วิธีการจัดเก็บดังกล่าวสะดวกต่อการให้บริการเนกาตีฟโดยเฉพาะ

4.5 สาเหตุที่ภาพชำรุด จากการวิจัยปรากฏว่าสาเหตุที่ภาพมักชำรุดเสียหายนั้นเกิดจากการขาดความระมัดระวังในการใช้มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 37.50 ปัญหารองลงมาได้แก่ อุณหภูมิและความชื้นสูง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบรรณารักษ์ไม่ได้ให้คำแนะนำในการใช้ภาพอย่างจริงจัง และเนื่องจากสถานที่เก็บภาพไม่เหมาะสม ส่วนห้องสมุดที่ยังไม่ได้ดำเนินงานภาพแสดงความคิดเห็นว่า ภาพมักชำรุดเสียหายเนื่องมาจากการขาดความระมัดระวังในการใช้ และเกิดจากแมลงและสัตว์

4.6 การดำเนินการเมื่อภาพชำรุด จากการวิจัยปรากฏว่าห้องสมุดที่ดำเนินงานภาพส่วนใหญ่ ร้อยละ 47.36 ซ่อมแซมภาพที่ชำรุดเสียหาย รองลงมา ร้อยละ 36.84 คัดภาพที่เสียหายทิ้ง แสดงให้เห็นว่าบรรณารักษ์ภาพให้ความสนใจต่อการดูแลรักษาสภาพของภาพพอสมควร

5. การบริการภาพ

5.1 การใช้ประโยชน์จากภาพ จากการวิจัยปรากฏว่าห้องสมุดที่ดำเนินงานภาพส่วนใหญ่ ร้อยละ 46.93 ให้บริการภาพเพื่อเป็นอุปกรณ์การศึกษา และจำนวนรองลงมา ร้อยละ 16.33 ให้บริการภาพเพื่อการค้นคว้าและวิจัย ห้องสมุดที่ยังไม่ได้ดำเนินงานภาพแสดงความต้องการในการให้บริการภาพว่าเพื่อเป็นอุปกรณ์การศึกษา เพื่อการค้นคว้าและวิจัย เพื่อการสันนิษฐานและการพักผ่อนอยู่ในระดับมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่าภาพมีบทบาทและมีการใช้ประโยชน์ในการศึกษาอย่างมาก และสอดคล้องกับการวิจัยของ สุเวช ฌ หนองคาย ใน พ.ศ. 2516 ว่าภาพเป็นวัสดุที่สมควรจัดเก็บไว้ในศูนย์วิชาการ

ระดับโรงเรียน⁹ เพราะอำนวยความสะดวกต่อการเรียนการสอน เป็นวัสดุการสอนราคา ถูกที่หาง่าย สะดวกต่อการจัดเก็บเพื่อใช้ประกอบการสอนในครั้งต่อไปได้อีก¹⁰

5.2 การอนุญาตให้ผู้ใช้ของสมุดคนหาภาพ จากการวิจัยปรากฏว่าห้องสมุดที่ดำเนินงานภาพส่วนใหญ่ ร้อยละ 36.36 ไม่อนุญาตให้ผู้ใช้ของสมุดคนหาภาพบางประเภทด้วยตนเอง จำนวนรองลงมาร้อยละ 31.82 อนุญาตให้ผู้ใช้คนหาภาพบางประเภทและภาพทั้งหมดด้วยตนเองจำนวนเท่ากัน ส่วนห้องสมุดที่ยังไม่ได้ดำเนินงานภาพ- แสดงความต้องการให้เจ้าหน้าที่ของห้องสมุดเป็นผู้ให้บริการแก่ผู้ใช้ที่อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าห้องสมุดส่วนใหญ่เห็นความสำคัญต่อการระมัดระวังสภาพของภาพ เพราะการอนุญาตให้ผู้ใช้คนหาภาพด้วยตนเองอาจทำให้ภาพชำรุดเสียหายได้ง่าย

5.3 ประเภทของการให้บริการ จากการวิจัยปรากฏว่าห้องสมุดที่ดำเนินงานภาพส่วนใหญ่ ร้อยละ 23.08 ให้บริการยืมภาพออกนอกสถานที่ รองลงมาให้บริการจัดนิทรรศการภาพและช่วยคนหาภาพ ส่วนห้องสมุดที่ยังไม่ได้ดำเนินงานภาพแสดงความต้องการให้บริการตอบคำถามเกี่ยวกับภาพ บริการจัดนิทรรศการภาพ บริการจัดแสดงภาพใหม่ และบริการช่วยคนหาภาพอยู่ในระดับมาก ซึ่งนับว่าเป็นการให้บริการภาพอย่างพอเพียง เป็นที่น่าแปลกใจที่ห้องสมุดที่ดำเนินงานภาพให้บริการยืมภาพออกนอกสถานที่เป็นจำนวนสูงสุด แต่จากการสัมภาษณ์ปรากฏว่า ห้องสมุดวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยซึ่งเป็น

⁹สุเวช ๗ ทนองคาย, "การศึกษาศูนย์วิชาการในประเทศไทย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2516) (อัครสำเน), หน้า 59 - 60

¹⁰สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญศาสตราจารย์ เปรื่อง กุมุท หัวหน้าแผนกวิชาโสตทัศนศึกษา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร วันที่ 13 ธันวาคม 2519.

ห้องสมุดที่ให้บริการภาพอย่างแพร่หลาย ให้บริการยืมภาพออกนอกสถานที่สำหรับให้นักศึกษานำไปประกอบการฝึกสอน¹¹

5.4 ประเภทของภาพที่ให้บริการ

ผู้ใช้ห้องสมุดสนใจในการขอใช้บริการภาพถ่ายมากกว่าประเภทอื่น ดังปรากฏจากการวิจัยว่า ห้องสมุดที่ดำเนินงานภาพส่วนใหญ่ ร้อยละ 55.11 มีผู้ใช้ภาพถ่ายมากที่สุด รองลงมาขอใช้ภาพพิมพ์และแผนภาพ ส่วนห้องสมุดที่ยังไม่ได้ดำเนินงานภาพแสดงความต้องการใช้บริการภาพถ่าย แผนภาพ แผนภูมิ และแผนสถิติ อยู่ในระดับมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่าห้องสมุดประเภทต่าง ๆ ควรดำเนินการจัดหาภาพถ่ายไว้ให้บริการให้มากเพื่อสนองความต้องการของผู้ใช้ และในขณะเดียวกันควรรวบรวมภาพประเภท แผนภาพ แผนภูมิ และแผนสถิติ เพื่อให้บริการในด้านการเรียนการสอนด้วย เช่นเดียวกัน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹¹ สัมภาษณ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิชญ์ ทับเที่ยง บรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร วันที่ 24 มกราคม 2520